

JUHÁSZ FERENC

Ki tilthatja az áldást?

Mihály! Mi már az alkonyatban járunk. Irreverzibilisen megyünk az alkonyat egyre mélyebb és egyre másabb téranyag-rétegeibe befelé. Nagy léptekkel, mint a gázlómadarak, járunk az alkonyat vastag, alvadva bőrző vértócsáiban, bíborarany és lila, indigófényes tömbjeiben. Nincs mód a visszafordulásra. Mintha egy gigászi pupillába lépnénk, s mennénk a látást közvetítő gömbtestben célirányosan a bíborfolt felé. Megy a porlandó. S aranyló levélként leválik róla a maradandó. Nem az árnyék. Mert az a test fénytakarása sötét sík kinövekedésünk. Velünk halandó. De mint a hulló falevél: tőlünk függetlenül. De nekünk, halandóknak nincs lehetőségünk a reverzibilitásra. Vannak ugyan szellemenyűgöző, a képzeletabsztrakcióban, a matematikai gáttörésben varázslatos időelképzelések, időjelenségek, mint a tükörképvilág, a tachyonok, a feltételezett, a fénysebességnél gyorsabban mozgó elemi részecskék világa, ahol a lefékeződésben gyorsul fel a test mozgása. És van fizikailag bizonyítható időelágazás, időfa, anyagnagyobbodás az időgörbében. És a tükörképvilágban megfordul, átperdül a törvény. Az előre-módnak fordítottja lesz a tükörképvalóság. De mi az előre-időirány egyenesébe vagyunk szorítva. Mint régi tengerészlátcsőként folyton előretolódva, kifelé nőve: törpülünk vagy növekszünk halandóságunk egyre vékonyabb tokjában. Gyalogolunk szépen az alkonyatba. De micsoda fényes, világító, szín-fényekkel lángolva tobzódó, parádés, pompás alkonyat a tied: Schéner Mihály! Az ember száll, mint a kilőtt nyílvevessző, nem ölni, de a halálba fúródni! És célba csapódása nem nagyobb tömegűvé átalakulás rezgőköd-állománya, mint bizonyos ősrészecskék összecsapódásakor, de a robbanás-páraoszlásból az iránytalan csönd. De micsoda színes, boldog teremtettség-zaj, elemi zene a tied, Barátom! Mint dzsungelnyi mindenféle madár részeg kiáltozása, éneke, füttye, kopogása, rikácsolása, bajusz alatti hajnali sikolya, rózsaszín, piros, kék, fehér. Mert az vagy, Mihály, dzsungelek madárbeszéde, hajnali hangözön, az anyag színes zenéje, teremtetett világ! Itt állsz most életműved világhalmazá-

nak tetején, mint a testi lebegés a szellem mámorából teremtett anyagköpenyű dolgok halmazatvégtelenén, ahogy Jézus az élő dolgokkal zsúfolt víz tetején, a mozgás bőrén állt mezítláb. És én merengve nézem öreg kezeid. Könnyet is mondhatnék. Nézem: dolgos kezeid. Teremtő kezeid. Fáradt kezeid. Finom kezeid. A nyersanyagtól ráncosra, kéregzománcúra, hólyagosra, bütyköstre gyúródott kezeid. Világvalósító kezeid. Mert mi minden lett, mi minden teremtdőtt kezeid által! Így tetted reverzibilissé a jövőt működéseddel. A lehetetlent valósággá visszafordítva. Így lettél tükrözöttből tükör. Jövő a múltból. Mi minden létező lett szorgalmas és szánakozó kezeidtől! Mese, varázslat, mítosz, ördögnyüzgés-lakta faodúszellem-molekulák, mint fatörzs korhadáskelyhében a vadméhek bozsgása, sík, egyenes, magas, szeletes, örvényes, szelvényes, kockás, négyzetes, festett és csiszolt és gyúrt. Organikus teremtés, szerves megvalósulás az előregázó időben. Az egymásból következő állapotok logikája szerves épülés. Ahogy a csöndből kicsírázik, szárat, ágat, elágazást, szétágazást növeszt, kivirágzik, lombosodik az élő szövevény, a millió módozattal és alakkal szétoztódó világ. A kilátszó természet. Ami van. Vagy nincs. Van fizikus, aki azt mondja: nincs is az egész, csak történik az egész. Nem Isten az ember, hogy ezt megtudhatná egyszer. Ezért ember. És ez vele a szép. Ez az örök tudatlanság. Halandóság, mert tudatlanság. Schéner Mihály: játék és transzcendens merengés, babona és misztikus anyag-tűz-ráolvasás, virágos csacsi-ünnep, fülesek királya: rózsakoszorúkoronás, szakállas fejedelemöreg, mosoly, mint virágzó barackfaág a Szűzanya kezében, a csönd kezében tűzliliom, titokmester tétova dűnnyögésből, darászdörmögés-hangú botorkáló bánat, habos rózsanevetés, szüzek liliumkertje gyermeki ének, gyöngyvirágerdők kislánkoszorúja tavaszi kórus, a háborgás szívén fehéren harangozva és bölögatva, a természeti jelenéssokaság fölnagyítója, mintha egy bolhát, szöcskét, szúnyogot, muslicát néznénk hatalmas lencsenagyítóval, s képzelhetjük magunkat óriásnak, aki nagyítóüvegével a lába alatti törpe, pontszerű lényeket, biológiai tollas és csápos szerkezeteket nézi a fűszárazakon, füleveleken, fűkalászonokon, a fűvek hajszáltövében. S látja a fű világitó közlekededényeiben a vizet tolódvá áramlani. S hallja abban a molekulák suhogását, az apró tömegsúlycsobogást. Schéner Mihály ken, masszíroz, gyúr, farag, esztergál, szögel, ékel, nútol, kapar, vés, ecsettel festékben pancsolva vért és betlehem-i megszületést fakaszt a vásznon, miközben feketén néma a szamár, s a tehén széna-gombócot böfög föl és nyálszakállal nyámmog, és a világtól véres a vásznon, a farostlemez, a papiros, a fatábla, vasszelvényeket illeszt vasszelvényekbe, így képezve a hang, a zene potrohát, vascsavarokkal, húszcentisekkel, páncélhézajatot esztergáltat, fugás szárnyhátakat dörzsol csillagszínűre, csápot csinál bütykös vaspálcákból csigolyásan haj-

szálasza, színes fakockákat színes fakockákra illeszt, faszögekkel szorítva feszít, s abból lesz a csönd ágaskodása kakaskukorékolás-csikó, a titáni sakkó-világtest, játszik, mert bohóc; bohóc, mert a létöröm viaszszalag hegedűse és trombitása, a népművészet-Bauhaus önmaga ő, a gyermeki örülni tudás ihletettje, költő, a mindent cselekvés teremtő akaratóban és ünnepvagyában. És közben magányosan sír, mint a téli éjszaka száraz csillagai. És mindez, amit mondtam: csak az összeg részlete, részlet, töredék, cserép, néhány pikkely a világegyetem-hal hátáról, az úszás testoldaláról. Mondhatjuk: leírható, jellemezhető-e így képzőművész, mint én tettem most? Mért ne? Mert ki tilthatja, hogy megáldjam szavaimmal virágzó, bíbor képzeletét és teremtő mesterkezeit?

Elhangzott Schéner Mihály Kossuth-díjas, Kiváló művész akadémiai székfoglalója alkalmából rendezett kiállítás megnyitóján, Békéscsabán, 1995. III. 22-én.

